

Lukács László

A SZERETET HATÁRÉLMÉNYEI

Jézus életével és tanításával föltárta előttünk Isten személyes titkát: tökéletes, végtelen szeretetben élő egységét. Ezt belekapcsolta az emberi szeretet vérkeringésébe, és az ember legfőbb törvényévé tette. Az evangélium nem ismer külön istenszeretetet és külön emberszeretetet – a kereszténység szerint a kettő egyetlen egészet alkot.

A szeretetben Krisztus olyat parancsol, ami az ember föltétlen életszükséglete, mint a víz vagy a levegő. „Hiába fürösztöd magadban, csak másban moshatod meg arcodat”: József Attila gyönyörű képből összegezi az embernek ezt a sorsdöntő fölismerését. Csak magunkat odaajándékozva, a másikkal egyesülten lehetünk igazán önmagunkká, szabaddá és boldoggá.

Minden emberi érintkezés beteljesülése, de bizonyos fokig kezdete is a szeretet. Hosszú út vezet a kezdetektől a beteljesülésig. Aki elindul rajta, az életének legfárasztóbb, legtöbb erőt fölemésztő, de legnagyobb távlatokat nyitó kalandjába bocsátkozik bele. Ez a kaland azonban nemcsak egyesek ritka fényűzése vagy jámborsága, hanem az igazi emberség létföltétele. Boldoggá csak az lehet, aki nem reked meg az út elején, hanem egyre följebb kapaszkodik a szeretet csúcsa: az egység felé. Minél közelebb jut az egységhez, annál szabadabb és boldogabb az élete. De annál kielégületlenebb fájdalommal állapítja meg, hogy célját nem tudja a maga erejével elérni. Ha pedig nem teljesülhet be a szeretete, akkor boldogtalan torzó marad.

Az ellentét feloldását Krisztus hozta meg. Örömhíre az, hogy ez az egység valóban létezik Isten végtelen szeretetében, s Krisztus által átáramlott az emberbe. Az egység utáni sóvárgás azóta nem képtelen vágyálom, hanem az embernek egyetlen reális életlehetősége, jövő boldogságának a titka.

Gondolatmenetünk az ember szeretetének útját követi végig. Három lépésben:

1. Az ember létföltétele a szeretet, amely az egységben válik teljessé. Ennek az egységnek azonban határt szabnak a véges élet korlátai.
2. Krisztusban Isten szeretetegysége tárul föl előttünk – és ez megvalósul általa a véges emberéletben is.
3. Tehát Krisztusban szerethetünk egészen, emberi és isteni módon.

I.

A szeretet akkor kezdődhet el, ha az emberek észrevették egymást. Ha meglátták, hogy nemcsak tárgyak és élőlények vannak körülöttük, nemcsak versenytársak vagy ellenfelek, hanem hozzájuk hasonló személyek, akikkel közösségre léphetnek.

Mások jelenléte még csak kölcsönös igazságosságra kötelez mindnyájunkat. Egyikünk sem terpeszkedhet szét kedvére, nem gázolhat át a másikon, mozgásunkat és törekvéseinket úgy kell irányítanunk, hogy ne sértsük mások személyét és érdekeit. A közrend és a jog így külön ketrecekbe zárja az embereket, és úgy elhatárolja az életterüket, hogy ne bántassák egymást.

Igazában azonban akkor fedezzük föl egymást, ha valaki érdeklődésünk homlokterébe kerül. Figyelünk rá, de nem úgy, ahogyan egy tárgyat vagy egy természeti jelenséget kutatunk-elemzünk, hanem meghatott örömmel és tisztelettel csodáljuk őt magát: mit mond, hogyan gondolkodik, cselekszik és él. Fontossá lesz számunkra, idővel talán önmagunknál is fontosabb: ettől fogva döntéseinkben nemcsak a saját szempontjaink határoznak, hanem a kettőnkéi: nemcsak a magunk szemével nézzük a világot, hanem egyre inkább az övével is.

Ez az átalakulás szinte bármelyik emberi kapcsolatban megindulhat. Az édesanya így figyel a méhében hordott magzatára vagy újszülött kicsinyére, a szerelmes szerelmesére, a barát barátjára, a gyerek a szüleire. Mindegyik kapcsolatban kialakulhat az összetartozás: a tartós, kölcsönös és mélyülő egymásra utaltság. És ez már szeretet, még ha — a kapcsolat jellege vagy más okok miatt — sohasem jut is el a teljes egységig.

Ennek az összetartozásnak három lényeges és jellegzetes megnyilvánulása van:

1. **Felelősség érte és neki.** Érte: Részt kértem az életéből, elvállaltam a sorsát: életének fönntartása és kibontása (tehát boldogsága, fejlődése, tökéletesedése) az én feladatommá is lett. Vele együtt kell megoldanom, s ez hozzátartozik a saját életem megoldásához is.

Neki: életemmel többé nem rendelkezem a tetszésem szerint — a másinak joga van (sőt kötelessége lehet!) beleszólni az életembe — éppúgy, mint nekem az övébe. De mert egyedül a szeretet hatalmazza föl rá, föltétlenül biztos lehetek abban, hogy csak olyat fog tenni, (s mindazt meg is fogja tenni!), ami a javamra szolgál.

2. **A gondoskodás róla** egyenesen következik az érte vállalt felelősségből. Minden tőlem telhetőt megteszek, hogy a másinak az életét boldogabbá, teljesebbé, biztonságosabbá tegyem, hogy ő egyre igazibb önmagává váljék. A szeretetkapcsolatok különböző fajtáiban más-más a gondoskodás jellege: az egészség ápolásától elkezdve az anyagiak biztosításán keresztül az öröмок, a szellemi-lelki értékek előteremtéséig terjedhet.

3. A b i z a l o m alapozza meg a másinak számadással tartozó felelősséget. Annyira értékesnek, igaznak, jónak tartom őt, hogy merem vállalni a ráhagyatkozás és a föltárulkozás kockázatát, mert tudom, hogy nem sodorja veszélybe az életemet. Nemcsak beleszólást engedtem életem irányításába, hanem bepillantást is belső világomba: rábíztam legföltettebb, legsérülékenyebb belső magamat, idegenek elől elzárt belső világomat. E bizalom jellege szintén változhat: más a barátok, szerelmesek kölcsönös föltárulkozása, más a gyermek föltétlen ráhagyatkozása szüeleire vagy a szülő védelmező-nevelő gondoskodása gyermekéről.

Az összetartozás nem kis erőfeszítést kíván, de ezáltal lesz teljesebb, boldogabb, erősebb az ember élete:

– Az egymáshoz tartozók kölcsönösen lecsiszolják egymásnak fölösleges, terhes egyéni szeszélyeit (fölről egy tartós elvonókúrával pl. az ital, a dohányzás, az önzösködés, a szeszélyeskedés területén; remek iskolája az önfegyelmeknek, a rugalmas alkalmazkodókészségnek, a hűségnek).

– Megnövekszik az egymáshoz tartozók erkölcsi biztonsága, tudatossága: egyre jobban föltárlják magukat egymás előtt, s ez erősíti összetartozásuk erejét és örömet. Az egymásért való felelősségtől áthatva életük minden helyzetében a jóra kötelezve érzik magukat.

– Megsokszorozódik az egymáshoz tartozók boldogsága: nemcsak a maguknak szerzett örömek teszik őket derűssé, hanem a másinak okozottak is. Sőt – mindennek mélyén maga a lét, az együtt-lét válik állandó és tartós örömké, fájdalomkban vigasztalásukká, nézeteltéréseikben megoldásukká. Amit tesznek, azt a másikkal, a másinak, a másikért teszik, s ettől válik tartalmassá, szabaddá és boldoggá az életük.

A szeretetnek ezek a mozdulatai minden személyes kapcsolatban elkezdődnek, Istenhez fűződő kapcsolatunkban is. Az ősbűnnel azonban megbénultak ezek a mozgásformák: Ádám nem vállalta a felelősséget, a gondoskodást és a bizalmat, pedig mindez neki magának lett volna létföltétele. A Genézis és történelmi tapasztalatunk egyaránt azt bizonyítja, milyen szörnyű következményekkel járt a felelősség és a bizalom elvetése: a bukott ember „farkasává lett” embertársának.

Az összetartozásból nyugodt erő és derű születik. Ez azonban nem fékezi le, sőt fölerősíti az összetartozók folytonos növekedését a szeretetben. Egyre hatalmasabb vággyal törekszenek az egyre közelebb érzett egységre. – De minél közelebb kerül hozzájuk a várva várt egység, annál elérhetetlenebbnek bizonyul. Ez az ellentét fájdalmas feszültséget támaszt, amelyet az ember maga képtelen megoldani.

Jól példázza ezt a szeretet legtermészetesebb mozdulata, az a j á n d é k o z á s. Aki szeret, az önmagát szeretné odaadni a másinak: legyen az övé egészen, váljék az életének (az Énjének!) részévé, egyéve vele magával. Az ajánlók nagyságát nem bolti vételára méri, hanem személyes jellege: annál értéke-

sebb az ajándék, minél inkább „beleadta magát“ az ajándékozó, és minél inkább őt magát fogadja benne magához a megajándékozott. (Mert igazi ajándék csak az adás és az elfogadás kölcsönösségében keletkezhet: a megajándékozottnak is egész odaadással kell szeretnie a másikat ahhoz, hogy befogadhassa őt ajándékkul.)

Ajándékká – tehát szeretetünk közvetítőjévé – tehetünk bármit, ami a miénk: a munkánkat, a vagyonunkat, az ügyességünket, az időnket, a türelmünket, a figyelmünket. A szeretet áramkörében egymást érik az ajándékok: az ünnepi ajándékok éppúgy, mint a hétköznapiak. Az ünnepi ajándékok adják meg a fényét szeretetünknek, s bele is világíthatnak odaadottságunk mélyeibe. Leginkább mégis a hétköznapiaknak életfogytig tartó sorában ajándékozhatja el magát az ember.

Az ajándékozás örömebe azonban belevegyül a tehetetlenség fájdalma is: egészen, maradéktalanul nem válhat az ember ajándékká. Bármilyen erős legyen is benne az odaadás szándéka, az ember sohasem képes egészen beléolvasztani magát abba, amit odaad, s így abba, akinek adja; az elajándékozhatatlan maradék pedig egyre nagyobb súllyal nehezedik rá.

Az ajándékozásnak van egy sajátos formája: az **áldozatkészség**. Szeretetünket az ajándék jelzi, de áldozatkészségünk bizonyítja a legjobban. „Mennyire szeretsz? Mi a legfontosabb számodra a világon? Én a hányadik vagyok értékeid rangsorában?“ Ezekre a kérdésekre felelniük kell mindazoknak, akik igazán szeretik egymást. Többnyire az élet apró helyzetei fognak vallatóra, mennyire fontos nekünk az, akit szeretünk. Tudunk-e alkalmazkodni egymáshoz, elfogadva egymás szempontjait, érdeklődését, gyöngességét? Az igazi áldozatkészség azonban nem ismer határt: legalábbis szándékában kész arra is, hogy a másikért mindenét odaadja, akár az életét is. A szeretet végső bizonyága, hogy önmagunknál is jobban szeretjük egymást: „Nincs nagyobb szeretete senkinek annál, aki életét adja barátaiért.“

Az összetartozás egyre szorosabbá válik az ajándékozás és az áldozatkészség által. Fölsejlik a teljes egység boldog lehetősége: az egységé, amelyben már semmi sem választja el az összetartozókat, s amelyet nem fenyeget az elmúlás: sem a biológiai halál, sem a szeretet halála.

Aki azonban ilyen közel került az egységhez, az fájdalmasan átéli a szeretet határait is. Az ember sohasem képes egészen ajándékká válni, önmaga marad, akárhogy szeret is. Nem tudja odaadni mindenét, hacsak nem életének föl-áldozásával – s a szeretet történetébe itt belekerül a halál fájdalma is. Az ember mégsem elégszik meg a szeretetnek csupán töredékével, s áttöri korlátait, akár halála árán is. A beteljesülésnek ezt a tragikus fordulatát is megtaláljuk a szeretet legkülönbözőbb fajtáiban: az önfeláldozó anya vagy gyermek alakjában éppúgy, mint a halálig hű szerelmesek történetében.

Az ember szeretete mindig csak útban lehet a teljes egység felé. Átmeneti: életének végét szakítja a halál. Töredékes: nem tud egészen ajándékká válni

belésemmisülni a másikba. És kockázatos: kiszolgáltatott a rosszra hajló, bűnre és árulásra képes szabadakaratnak.

A teljes egység kívül esik az emberéletben elérhetőn, mégis legnagyobb vágyunk, örömünk, ezért fájdalmunk is marad. Teljes egység csak az egészen szabad, örök és végtelen személyben létezik: a Szentháromság Egy Istenben.

A szeretet kihívására az ember többféleképpen válaszolhat.

Sokan hamis illúziókat táplálnak magukban. Életükben kettéválik a szeretet élménye. Egyik fajtája a valóságos életnek gyakran sivár, sok önzéssel és viszályal terhelt, kisörömű szereteteiből tevődik össze, a másik pedig az a képzelt vagy valóságos kalandvilág, amelyben kárpótolja magát az életben el nem ért szeretet öröméért.

Mások különböző kompromisszumokat kötnek: lemondanak a beteljesülésről, és csak tartósítani igyekeznek a meglévő szeretetkapcsolatokat, esetleg, ha elkopnak, mindig újakkal cserélgetik föl a régieket. Így azonban csak kóstitgatni lehet a szeretetet, fűszerként használva az élet megízésítésére. Nem válnak érte különösebb erőfeszítést vagy kockázatot, de nem is jutnak el soha a szeretet boldogságához.

Vannak, akik fölismerek a fájdalmas tényt: a szeretet beteljesülhetetlen. „Szeretsz. Szeretlek. Mily reménytelen.” (Nemes Nagy Ágnes) Van, aki kétségbeesik a fölfedezés hatására. Van – és ez a lehető legnagyobb lehetőség –, aki ennek ellenére vállalja a szeretetet, mint életének egyetlen megoldását. „Talpig nehéz hűségben” vállalja az összetartozást, bármilyen töredékes legyen is az. Képes egy életre elkötelezni magát, változatlan hűségben, az idő minden változása ellenére.

A keresztyén ember is átéli ezt a feszülést az egység vágya és a szeretet korlátai között. Jézus Krisztusban ismeri azonban az egyetlen beteljesült szeretet valóságát is.

II.

Jézus Krisztus emberi életében is megélte az egység-szeretetet az Atyával, sőt Istennek evvel a tökéletes egység-szeretetével szereti az embereket is. Jézusnak az Atya iránti szeretetében a Szentháromság egysége tárul föl az ember előtt: ahogyan az Atya és a Fiú tökéletesen egymásé a Szentlélekben.

Az emberi szeretet összes megnyilvánulási formái együttvéve sem elegendők arra, hogy kifejezzék ezt a tökéletes egységet: Jézus szeretete túlcsap minden emberi kifejezési lehetőségen. Mindennél fontosabb számára az Atya: az ő akaratából jött. „Az én eledelem az, hogy annak akaratát tegyem, aki engem küldött, és hogy elvégezzem művét” (Jn 4,34). „A Fiú önmagától nem tehet semmit” (5,19). Az ő ügyét szolgálja, az Atya benne válik láthatóvá. „Az Atya szereti a Fiút, és mindent az ő kezébe adott” (3,35). Nem fokozatosan növekszik, tudatosodik benne a szeretet az Atya iránt. Kezdetől fogva egészen szereti őt. Legfőbb az emberélet időbeli lefolyása tagolja ennek a föltétlen oda-

adottságnak megnyilvánulásait. Minden emberi felelősség, gondoskodás, bizalom eltölpül emellett, ahogyan Jézus él az Atyával, az Atyáért. Hozzá tartozik mindenestül, neki tartozik egyedül felelősséggel, nem ismer más ügyet, mint az Atyáét. „Önmagamtól semmit sem teszek, hanem azt mondom, amire Atyám tanított. Aki küldött engem, velem van” (Jn 8,29).

Szeretetükben az ajándékozás sem az ünnepi pillanatok ritka öröme, hanem egységük természetes létformája: mindenét tőle kapta, mindenét neki adja. „Én és az Atya egy vagyunk” (Jn 10,30). „Az Atya énbennem van, és én az Atyában” (10,39; 14,11). Föltétlen bizalmát semmi sem ingathatja meg: sorsának semmilyen hányattatása, a Getszemáni kertben megtapasztalt elhagyatottság, sőt a fenyegető, majd a bekövetkező halál sem. „Azért szeret engem az Atya, mert odaadom az életem, hogy aztán vissza is vegyem. Senki sem veszi el tőlem: önként adom oda” (Jn 10,18).

Életét áldozatul adja az Atyának: egész életén át tudatosan készül az „ő órájára”. Mintha az emberi mérték szerint teljessé lett odaadásban válhatnék újra teljessé egysége az Atyával – immár nemcsak a Szentháromság örök egységében, hanem az emberlét közegén keresztül is. Kereszthalálában odaajándékozza magát egészen, de egyben bizonyítja is, hogy mindennél, az életénél is jobban szereti őt: egészen szabad és egészen odaadott az Atyának, semmije sincs, amit csak magának tartott volna meg.

A földi szemlélő csak az ember Jézus mozdulatait láthatja. De Jézus életében, halálában és föltámadásában megnyilvánul a kapcsolat másik „pólusának”, az Atyának odaadottsága is. „Maga az Atya, aki küldött, tanúskodott rólam” (Jn 5,37). Élete során minderre csak következtethetünk Jézus magatartásából. De föltámadásában mindez nyilvánvalóvá lesz: amikor emberi életével egészen belésemmisül az Atyába, akkor – hitünknek is láthatóan és világítóan – fölfénylik benne Isten örök élete.

Egymás iránti szeretetük nem korlátozódott kettőjükre, hanem kiáradt az emberekre is. Jézusnak nem okozott gondot, hogyan egyeztesse össze az Atya és az emberek iránti szeretetét, nem volt semmilyen ellentét különböző irányokban sugárzó szeretetében. Egyetlenegy szeretet él benne: az, amellyel szereti az Atyát s az Atyában (az Atya pedig őáltala) az embereket. Jézusban Isten szeretete nyilvánul meg: ő maga az Atyának hozzánk eljutó, minket átjáró szeretete. Egy lett közülünk, értünk élt és halt, nekünk ajándékozta magát. „Az Emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon és váltságul adja életét sokakért” (Mk 10,45). – „Isten Fiának hitében élek, aki szeretett engem s önmagát adta értem” (Gal 2,20).

Nyilvános működése idején is ez a minden várakozást felülmúló szeretete ejtette bámulataba az embereket. Örömhírének leghatalmasabb jele volt az, hogy jót tett mindenkivel személyválogatás nélkül, sőt különös szeretettel fordult a társadalom (és a vallásos közvélemény) megvetettjei felé. Legjellemzőbb példabeszédeiben Isten megbocsátó irgalmáról és mindenkit otthonába meghívó szeretetéről beszélt.

Jézus az Atyának és az embereknek szeretetében élt. Ez a kettős odaadottság azonban valójában egyetlen: Isten szeretete, amely Krisztusban kiáradt reánk, emberekre, hogy magával ragadjon minket. „Jézus odaadottságában Isten odaadottsága nyilvánult meg” – írja Heinz Schürmann (Jesu ureigener Tod, Herder, 1975.). Jézus létformája – tehát Isten létformája – a másokért való élet, a „proexistentia”, az együttlét. „Jézusban olyan ember jelent meg köztünk, akiben az önös emberszív helyén kapu nyílik: olyan nyílás, amelyből kiárad radikális és föltétlen szeretete Isten és az emberek iránt; ezen a nyíláson keresztül Isten szeretete ömlik bele a világba.”

III.

Krisztus életében tehát megjelenik köztünk a tökéletes egységnek az a létformája, a proexistentia, amelyre minden igazi szeretet törekszik. Ez azonban nem csupán egy választható életlehetőség a sok közül, hanem Jézus legfőbb parancsa, létünk föltétele. „Új parancsot adok nektek: szeressétek egymást! Amint én szerettelek titeket, úgy szeressétek egymást ti is” (Jn 13,34). Búcsúbeszédében pedig egyenesen az Atyával való egységét jelöli meg követendő létformánkként: „Legyenek mindnyájan egyek. Amint Te Atyám, bennem vagy, és én tebenned, úgy legyenek egyek ők is mibennünk” (Jn 17,20).

Ezt a következtetést az apostolok közül nemcsak János fogalmazza meg ennyire határozottan, hanem Pál is. „Mózes törvénye” helyébe „Krisztus törvényét” (Gal 6,2); vagyis a szeretetet állítja: Isten szeretetét, ahogyan azt Krisztus az emberi életében megvalósította, s ahogyan az a mi emberi szeretetünk számára is hozzáférhetővé vált. Leveleiben olyan gyakran és következetesen utal Krisztus parancsára, hogy összeállíthatjuk belőle az evangéliumi szeretetparancsot, magyarázataival és következményeivel együtt. Ő maga is Krisztus rabszolgájaként lett „mindenkinek szolgájává” (1Kor 9,21). Ezt kéri a többi kereszténytől is: „Legyetek egymás szolgáivá” (Gal 5,13). Mindent „szereteten” kell tennünk (1Kor 16,14). „A szeretetben kell járnunk” (Róm 14,15).

Aki a szeretetben él, az a „Lélek szerint él” (Gal 5,14.16.25). Krisztus törvénye olyat kíván tőlünk, ami „a Lélek gyümölcse” (Gal 5,22). „Isten szeretete kiáradt szívünkbe a bennünk lakó Lélek által” (Róm 5,5). A szeretet a Lélek legfőbb adománya, a legnagyobb karizma, kegyelmi ajándék – de egyben életünk legnagyobb feladata is (1Kor 13).

Aki szeretni kezd, az a lehető legnagyobb és legkockázatosabb feladatra vállalkozik – ezt a vállalkozást azonban Krisztusban a tőle ajándékba kapott tökéletes szeretettel véghez is lehet vinni (eljutva a végtelenbe!). Krisztusban Isten szeretete jelent meg köztünk. Ő nemcsak részt kért szeretetünkben, és végigcsinálta a halálig (a feltámadásig!), hanem véglegesen azonosult is velünk. Máté 25. fejezetének tanúsága szerint Krisztus többé nem iktatható ki semmilyen emberi szeretetből (sőt a gyűlöletből!) sem.

Jézus vállalta a szeretet kockázatát a végső mélységekig: akár a megsemmisülés lehetőségéig. Vállalta és végig is csinálta a halálig – és a föltámadásban vált mindnyájunk számára nyilvánvalóvá, hogy kölcsönös szeretetük az Atyával abszolút föltétlen és hatalmas. Ez a szeretet csakugyan erősebb a halálnál, s mivel minden szeretet immár az övébe kapcsolt, minden szeretet biztonsága és beteljesülési lehetősége is öbennük van.

Krisztus szeretetének legnagyobb bizonyossága keresztfájdozata. Hogy azonban egyszeri életének ne csupán emléke kísérjen el bennünket, arra is talált lehetőséget, hogy egészen „elfogyasztható” formában nekünk adhassa magát. Az Eukarisztianál igazibb és emberibb ajándékot nem adtak még senkinek a világon. S ez az ajándék nem marad csupán a szemünk előtt lebegő példa. „Amint engem küldött az élő Atya és én őáltala élek, úgy, aki engem eszik, éni-talam él” (Jn 6,57). Nekünk szól, mi kaptuk – és odaadó hittel fogadhatjuk be. De csak az azonosulhat vele egészen, aki maga is ajándékos életűvé lesz a proexistentia, a másokért való odaadás, a segítőkész szolgálat létformájában. „Senki se keresse a magát, hanem csak a másikat” (1Kor 10,23). „Ugyanaz a lelkiület legyen bennetek, amely Jézus Krisztusban volt” (Fil 2,5). A Krisztus kenózisának példájára vállalt kiüresedés a szeretet létformájának egyenes következménye, természetesen következik be az emberélet körülményei között.

Krisztusnak halálig való szeretete arról biztosít, hogy a szeretetnek mindenáron, minden kudarc és bizonytalanság ellenére van értelme, hogy a föltáru-kozásnak, az odaadó szolgálatnak nem szabhat határt semmi, még a halál sem; hogy a szeretet végső beteljesülésébe vetett bizalmat nem ingathatja meg semmi, még az Istentől való elhagyatottság érzése sem. (Vö. Karl Rahner: *Auf der Suche nach Zugängen zum Verständnis des Gott-Menschlichen Geheimnisses Jesu. Schriften zur Theologie X.* 209.) Krisztus is átélte mindazt, ami bennünket az önmagunkkal való takarékoskodásra, a bezárkózásra, a számíthatásra, a bizalmatlanságra vagy az elkeseredésre készíthet. S föltámadása igazolja azt, hogy ez a föltétlen remény Isten abszolút szeretetére támaszkodik, s a végső megpróbáltatások után abban teljesedik be.

A keresztfájdozat és az Eukarisztia nélkülözhetetlen része lett emberi szeretetünknek. Csak az szeret egészen, aki utolsó porcikájáig föltárta és odaadta önmagát. Idáig egyikünk sem juthat el halála előtt – de aki életében elszántan errefelé tart, az már a szeretet útján jár: az emberi szeretet útján, amely Krisztusban eggyé vált az Istenével.

Ezen a talajon erőre kapnak a szeretet tétova lépései, és határozott irányba fordulnak. Kitérő a felelősség köre: az Atyának vagyunk felelősök mindnyájan, nemcsak magunkért, hanem egymásért és az egységünkért is. Megnövekszik az egymásról gondoskodás feladata: nemcsak a pillanatnyi jólétet kell előteremteni, nem is csak a boldog jövőt kell biztosítani, hanem utat találni a végső szeretetegység felé. Együtt vállaljuk – egymással és Övele – a szeretet minden törékenységét és töredékességét, ■ kockázat és az elmúlás minden fájalmát.

S amit így elvállalunk, az minden „olaj a tűzre” – egyre magasabbra csap tőle a szeretet lángja. A szeretet tűzét nem is a mi vágyaink és erőfeszítéseink táplálják bennünk a leghatalmasabban, hanem maga a Szeretet, aki „az emésztő tűz”.

Heribert Mühlen

FASZCINÁCIÓ ÉS VALLÁSOS ÉLMÉNY

I. MI a faszcináció?

Induljunk ki a tapasztalat általános fogalmából. A tapasztalat az ember, e testbe öltözött lélek számára mindig valamiképpen látás, hallás, közvetlen kapcsolat. Más, mint a könyvből szerzett tudás. Mélyítsük most ezt tovább. A tapasztalatnak ugyanis vannak lépcsői, erősségi fokai. Valaki vagy valami többé-kevésbé mély benyomást tesz rám. Egy a hegyekben vagy a tengeren töltött szabadság nagy élménye erősebb benyomást hagy bennem, mint mondjuk napi utam a munkahelyemre. Igen intenzív élményeket, amelyek mélyen hatnak ránk, benyomást hagynak hátra, faszcinációnak nevezünk. Azt mondjuk: ez elragadó (faszcináló) élmény volt! Például a szabadság idején. Vagy ha valaki nagy benyomást tesz ránk: el vagyok tőle ragadtatva! A faszcináció, igézet élménye elsősorban passzív: erős hatást kapok, a szó szoros értelmében vett „benyomást”, az élmény mintegy belém nyomódik. És csak azután következik bennem a visszahatás: magamon kívül vagyok, kilépek magamból. Ez bizonyos körülmények között testi magatartásomban is megnyilvánul.

A faszcinációnak azután ismét igen sok árnyalata van. Faszcinációról beszélünk, ha lelkesedünk (entuziazmus), de akkor is, ha valami mélyen megindít, megdöbbsent. A második szóhasználat is helyes. Például ha valaki kiengesztelődésre nyújtja felénk a kezét, holott talán egyáltalán nem érdemeltük meg, mert megbántottuk, akkor mélységes megindulás fog el. Ilyenkor is azt mondjuk: el vagyok ragadtatva ettől az embertől, hogy ilyen!

Mind a kétfajta tapasztalatot megtaláljuk a Bibliában is. Pál pl. azt mondja az első korintusi levélben: „Tudjátok, hogy amikor még pogányok voltatok, el voltatok ragadtatva (faszcinálva voltatok) a néma bálványoktól (az istenektől), amelyeket magatok csináltatok” (12,2). (A magyar fordítás másképpen értelmez.) Ezt a lelkesedést, ezt az elragadtatást Pál elismeri, ősi általános, emberi élménynek jelzi. És egyáltalán nem azt mondja: ilyesminek nem szabad köztetek történnie, hanem azt, hogy a keresztnél a faszcináció tartalma, az, amitől el van ragadtatva: Jézus, az Úr.

De a másik oldalt is megtaláljuk a Bibliában: Péter pünkösdi prédikációja után Lukács azt mondja a hallgatókról: „E szavak szíven találták őket” (Csel 2,37). A görög eredeti kifejezése azt jelenti: átdöfte, átszúrta a szívüket. És